

Голові разової спеціалізованої вченої ради
доктору економічних наук,
доценту Грабчук І.Л.

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, доцента кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування Державного університету «Житомирська політехніка» ДЖИГОРИ Ольги Миколаївни на дисертаційну роботу ГАВРИШ Анастасії Анатоліївни на тему: «Фінансово-економічний механізм воєнної підтримки України», подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Актуальність теми дисертаційної роботи Гавриш А.А. обумовлена необхідністю наукового обґрунтування сучасних підходів до фінансового забезпечення воєнних потреб держави в умовах тривалої збройної агресії та високого рівня безпекових ризиків. Російсько-українська війна спричинила суттєву трансформацію системи фінансування сектору безпеки і оборони України, що супроводжується зростанням потреби у фінансових ресурсах, необхідністю диверсифікації джерел їх формування, посиленням ролі міжнародної фінансової допомоги, державно-приватного партнерства та інноваційних фінансових інструментів.

Особливого значення набуває формування комплексного фінансово-економічного механізму воєнної підтримки України, здатного забезпечити ефективне поєднання внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування, координацію фінансових потоків та їх трансформацію в реальні оборонні спроможності держави. Від ефективності функціонування такого механізму залежить не лише поточне ресурсне забезпечення сектору безпеки й оборони, але й формування довгострокового оборонного потенціалу держави.

Дисертаційне дослідження Гавриш А.А. є своєчасним і суспільно значущим, оскільки спрямоване на вирішення важливого наукового завдання – обґрунтування теоретико-методичних положень та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо формування і функціонування фінансово-

економічного механізму воєнної підтримки України. Обрана тема відповідає сучасним потребам економічної науки, пріоритетам державної політики у сфері національної безпеки та оборони, а також завданню – забезпечення економічної стійкості України в умовах війни.

Структура і зміст основних положень дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Гавриш А.А. характеризується цілісністю наукового задуму та чіткою логікою викладу матеріалу. Структура дослідження сформована відповідно до поставленої мети – обґрунтування теоретико-методичних положень і розроблення науково-практичних рекомендацій щодо формування та функціонування фінансово-економічного механізму воєнної підтримки України. Визначені автором завдання дослідження послідовно реалізовані у змісті роботи: від вивчення теоретико-методологічних засад та світового досвіду фінансового забезпечення воєнних потреб до аналізу сучасного стану фінансового забезпечення оборонного сектору України та розроблення пропозицій щодо удосконалення фінансово-економічного механізму воєнної підтримки держави. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст викладено на 186 сторінках друкованого тексту.

Перший розділ дисертації присвячено дослідженню наукових підходів до розуміння сутності фінансово-економічного механізму воєнної підтримки держави. На основі бібліометричного аналізу автором досліджено сучасний науковий дискурс щодо проблематики воєнної підтримки держави. Використання ключових пошукових запитів «defense funding», «military aid», «military support» дозволило ідентифікувати основні тематичні напрями наукових досліджень, визначити найбільш поширені категорії та встановити тенденції розвитку наукових підходів до фінансового забезпечення оборонного сектору, міжнародної військової допомоги та механізмів ресурсної підтримки держав в умовах збройних конфліктів. Окрему цінність становить проведений автором аналіз еволюції фінансових механізмів забезпечення воєнних потреб, який демонструє історичну трансформацію

джерел фінансування, інструментів ресурсної мобілізації та економічних важелів підтримки оборонного потенціалу держав у різні історичні епохи.

У другому розділі дисертації здійснено комплексний аналіз сучасного стану фінансово забезпечення воєнних потреб України. Особливу увагу заслуговує проведене автором дослідження динаміки оборонних видатків України у співвідношенні з ВВП та борговим навантаженням упродовж 2000–2024 рр. Науковий інтерес становить проведений автором порівняльний аналіз військового навантаження на економіку різних країн світу, що дозволило визначити місце України серед держав за рівнем оборонних видатків відносно ВВП та оцінити масштаби фінансових ресурсів, спрямованих на забезпечення обороноздатності країни в умовах війни. Практичний інтерес становить проведене автором дослідження викликів і перспектив бюджетного фінансування оборонного сектору України, у межах якого виявлено ключові ризики функціонування системи оборонного фінансування, пов'язані зі зростанням бюджетного дефіциту, боргового навантаження та залежністю від зовнішніх джерел фінансової підтримки тощо.

Третій розділ має виражений прикладний характер та спрямований на розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення фінансово-економічного механізму воєнної підтримки України. Вагомим науково-практичним результатом є обґрунтування структурно-функціональної моделі фінансово-економічного механізму воєнної підтримки України, яка комплексно відображає взаємозв'язок між джерелами фінансових ресурсів, механізмами їх мобілізації, розподілу та трансформації в оборонні спроможності держави. Практичний інтерес становлять також рекомендації щодо розвитку гібридної моделі оборонних закупівель та формування інституційних засад післявоєнного розвитку оборонного потенціалу України.

Наукова новизна дисертаційної роботи

Суттєвим науковим здобутком є розроблення структурно-функціональної моделі фінансово-економічного механізму воєнної підтримки України, яка інтегрує монетарний, фіскальний, міжнародно-донорський,

інвестиційний та спеціальний блоки в єдину систему управління ресурсним забезпеченням оборонного сектору.

Важливим результатом дослідження є подальший розвиток підходів до використання інструментарію державно-приватного партнерства у системі фінансового забезпечення воєнних потреб держави. На відміну від традиційних підходів, орієнтованих переважно на бюджетне фінансування, автором обґрунтовано доцільність адаптації зарубіжного досвіду довгострокового оборонного контракування, співфінансування оборонних інновацій, створення державно-приватних виробничих консорціумів, розвитку технологій подвійного призначення та локалізації виробництва критично важливої продукції. Практична спрямованість запропонованих положень полягає у створенні передумов для диверсифікації джерел фінансування оборонного сектору, активізації інвестиційної діяльності та модернізації оборонно-промислового комплексу України.

Наукову новизну становить запропонований автором підхід до визначення стратегічних напрямів розвитку платформи Bravel Market як інструменту оборонних закупівель. На відміну від традиційного розгляду цифрових платформ виключно як електронних майданчиків для закупівель, автором обґрунтовано їх роль у формуванні сучасної системи забезпечення воєнних потреб, орієнтованої на оперативне впровадження інноваційних технологічних рішень, розширення участі вітчизняних виробників в оборонних закупівлях, підвищення прозорості закупівельних процедур та зниження корупційних ризиків. Запропоновані напрями розвитку Bravel Market створюють передумови для підвищення ефективності взаємодії між розробниками оборонних технологій, виробниками та безпосередніми користувачами продукції сектору безпеки й оборони.

Подальшого розвитку набули підходи до визначення стратегічних пріоритетів мобілізації фінансових ресурсів для забезпечення воєнних потреб держави, що дало змогу комплексно оцінити трансформацію системи фінансового забезпечення оборонного сектору в умовах війни. Наукову цінність становить обґрунтування структурних змін у формуванні доходів і

видатків державного бюджету, визначення зростаючої ролі неподаткових надходжень, державних запозичень та інших інструментів залучення фінансових ресурсів. Вагомим результатом дослідження є ідентифікація ключових ризиків фінансування оборонного сектору України, пов'язаних із високим рівнем бюджетного дефіциту, зростанням боргового навантаження та значною залежністю від зовнішньої фінансової підтримки, що має важливе значення для формування довгострокової стратегії фінансового забезпечення воєнних потреб держави.

Практичне значення отриманих результатів

Запропоновані автором підходи можуть бути використані органами державної влади під час формування бюджетної політики у сфері оборони, удосконалення механізмів залучення міжнародної фінансової допомоги, розвитку державно-приватного партнерства та підтримки оборонно-промислового комплексу.

Практичну цінність має структурно-функціональна модель фінансово-економічного механізму воєнної підтримки України, яка забезпечує комплексне бачення процесу мобілізації, розподілу та використання фінансових ресурсів для забезпечення воєнних потреб держави та може бути використана під час розроблення стратегічних документів у сфері національної безпеки й оборони.

Важливим підтвердженням практичної значущості результатів дослідження є їх впровадження у діяльність органів державної влади та закладів вищої освіти, що засвідчується відповідними довідками про впровадження.

Академічна доброчесність

Результати перевірки дисертаційної роботи на текстові збіги свідчать про належний рівень академічної доброчесності. За даними програмного забезпечення для виявлення текстових запозичень, коефіцієнт подібності КП1 становить 5,36 %, а коефіцієнт подібності КП2 – 1,96 %, що є низькими показниками та не свідчить про наявність неправомірних текстових запозичень. Виявлені збіги мають переважно характер коректно оформлених

цитувань, загальновживаної наукової термінології, назв нормативно-правових актів, офіційних документів та бібліографічних описів. Отже, дисертаційна робота відповідає принципам академічної доброчесності, а її результати є самостійним науковим доробком автора.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Високо оцінюючи наукову та практичну цінність проведеного дослідження, доцільно звернути увагу на окремі положення дискусійного характеру, які можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових пошуків та розвитку порушеної проблематики:

1) У дисертації детально проаналізовано роль податкових надходжень у фінансовому забезпеченні воєнних потреб України. Водночас потребує додаткового обґрунтування питання визначення оптимального співвідношення між посиленням податкового навантаження та необхідністю збереження стимулів для розвитку підприємницької діяльності в умовах воєнного часу.

2) У дисертації обґрунтовано перспективність використання цифрових платформ у системі забезпечення воєнних потреб держави, зокрема платформи Bravel Market. Водночас дискусійним залишається питання забезпечення балансу між оперативністю закупівель інноваційних оборонних рішень та належним рівнем контролю за ефективністю використання коштів.

3) У третьому розділі сформовано рекомендації щодо розвитку повоєнного оборонного потенціалу України. Водночас окремі запропоновані заходи потребують деталізації з точки зору часових горизонтів їх реалізації та джерел фінансового забезпечення.

Окреслені дискусійні положення не знижують наукового рівня дисертаційної роботи та не впливають на її загальну позитивну оцінку. Отримані автором результати характеризуються належним рівнем наукової новизни, теоретичної обґрунтованості та практичної спрямованості, а висловлені зауваження можуть бути враховані у подальших наукових дослідженнях за відповідною проблематикою.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Гавриш Анастасії Анатоліївни на тему «Фінансово-економічний механізм воєнної підтримки України» є самостійним, завершеним та актуальним науковим дослідженням, у якому вирішено важливе наукове завдання – розвиток теоретико-методичних положень та обґрунтування практичних рекомендацій з формування і функціонування фінансово-економічного механізму воєнної підтримки держави в умовах війни.

Проведене дослідження характеризується комплексним підходом до вивчення проблематики фінансового забезпечення воєнних потреб, поєднанням ґрунтовного теоретичного аналізу з результатами прикладних досліджень та орієнтацією на вирішення актуальних проблем функціонування оборонного сектору України. Отримані результати дозволили поглибити наукові уявлення про механізми мобілізації та використання фінансових ресурсів в умовах війни, роль міжнародної фінансової підтримки, державно-приватного партнерства, цифрових інструментів оборонних закупівель та інституційних чинників розвитку оборонного потенціалу держави.

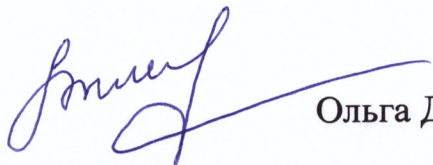
Робота відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктор філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44, а її автор – ГАВРИШ Анастасія Анатоліївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Підпис
Засвідчую:
Учений секретар
Житомирська політехніка

Ольга ДЖИГОРА